

Etika i Hrvatsko katoličko liječničko društvo

20 godina (1991 — 2011)

*Valentin Pozaić**

1. Cilj Društva

Nakon dvadeset godina života i djelovanja, Hrvatsko katoličko liječničko društvo s pravom i ponosom promatra i vrednuje svoju prošlost i gleda u budućnost. Dvadeset godina može biti malo u velikoj povijesti naroda i Crkve. Međutim, dva desetljeća u novim političko–društvenim uvjetima znače mnogo u povijesti jednog društva, koje sebe prepoznaje kao živo, djelatno i odgovorno.

Društvo želi gajiti svijest o sebi i svojem biću, o svome identitetu, u svojoj povijesti, sadašnjosti te gledajući u budućnost u hrvatskom društvu i Crkvi u Hrvata, u skladu s onim što je zacrtano u Statutu:

»Cilj je Društva da promiče kršćanska načela u zaštiti zdravlja naroda i čuvanju ljudskoga života od začeća do prirodne smrti.«¹

Cilj je djelovanja da struka medicine, u teoriji i u praksi, bude prožeta etikom, uzvišenim plemenitim ciljevima humane medicine. To je naročiti poziv i izazov za čovjeka vjernika, katolika.

Prilikom krštenja krstitelj govori roditeljima i kumovima: »Primite svjetlo Kristovo. — Vašoj se brizi (...) povjerava da podržavate ovo svjetlo. Dijete vam je Krist prosvijetlio da sveder živi kao dijete svjetla.«²

Uz dar vidljivoga svjetla, svijeće upaljene na uskrsoj svijeći, simbolu Krista uskrsloga, povjerava se i ono otajstveno, milosno svjetlo preporođenja — obveza i poslanje: odgajati »dijete u vjeri kako bi živjelo prema Božjim zapovijedima, ljubilo Gospodina i svoga bližnjega«.³

* Prof. dr. sc. Valentin Pozaić, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb. Adresa: Jordanovac 110, p. p. 169, 10 001 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: vpozaić@ffdi.hr Uz obilježavanje dvadesete obljetnice života i djelovanja HKLD–a, pomoćni zagrebački biskup mons. dr. Valentin Pozaić održao je i prigodno izlaganje, koje je u nepotpunom obliku objavljeno u Glasniku HKLD–a (Glasnik HKLD–a), a mi ga donosimo u izmijenjenom i proširenom obliku.

1 Statut Hrvatskoga katoličkoga liječničkog društva (Izmjene i dopune — 5. travnja 2003), Glasnik HKLD–a 2 (2003) 89–99, II., čl. 5.

2 Red krštenja, KS, Zagreb, 1993, 100.

3 *Isto*, 77.

Upaljeno svjetlo po sakramentu krštenja, posebnim izabranjem i darom naročite Božje ljubavi, prerasta u plamen i svjetlo apostolskog poslanja u ovome svijetu: na mjestu i u zvanju gdje je tko od Boga primio poziv.

Svatko je postavljen na svoje mjesto i u svoje vrijeme da bude apostol: »Bog ih je postavio na takav položaj s kojega im nije dopušteno pobjeći.«⁴

Identitet ljudske osobe otkriva se u Božjem pozivu već kod stvaranja, gdje je istaknuto da je osoba društveno biće. Živi u zajednici i za zajednicu, i tako ostvaruje osobna, obiteljska i društvena dobra. I onda kad želi ispuniti svoje poslanje, ne može to učiniti individualno, već udruženo, u društvu.

Tako Drugi vatikanski sabor kaže: »Udruženi apostolat, dakle, sretno odgovara i ljudskoj i kršćanskoj potrebi Kristovih vjernika te je ujedno znak zajedništva i jedinstva Crkve u Kristu. (...) U sadašnjim je pak okolnostima osobito nužno da se u okruženju laičkog djelovanja osnaži udruženi i organizirani oblik apostolata.«⁵

U enciklici o laičkom apostolatu Ivan Pavao II govori: »Vjernici laici koji su s raznih naslova i u različitom stupnju uključeni u znanost i tehniku, kao i u područja medicine, socijalne skrbi, zakonodavstva ili ekonomije, moraju hrabro prihvatiti 'izazove' proizašle iz novih bioetičkih problema.«⁶

Izazov je velik: jesmo li i želimo li biti kadri razlikovati plemenite ciljeve od neplemenitih interesa i sredstava, i vrednovati načine po kojima uz pomoć dotičnih sredstava možemo stići časno do ostvarenja ciljeva?

Potpirivanoj zbruci u svijetu sredstava i ciljeva doprinosi nemalo i zbrka u samoj definiciji života i smrti, zdravlja i bolesti, korisnosti i štetnosti, kvaliteti, željama i prohtjevima, pravima i dužnostima na području medicinske znanosti — i usluge.

Zacijelo, radi dostojanstva djelatnika i korisnika, nužno je razlučiti područje medicinskih prava i obveza od nekih nastranih, bilo pojedinačnih bilo skupnih, projekcija i želja, zahtijeva i prohtjeva.

2. Definicija čovjeka

U temelju svih pitanja definicija je čovjeka, vrednota i dostojanstvo ljudske osobe. Je li čovjek, osoba, samo *ens rationale* — razumno biće, *homo sapiens* — mudro biće ili je pak iznad svega *imago Dei* — slika Božja?

S kime se čovjek medicine susreće u medicini?

Proteže li se čovjek samo u horizontali, samo u vremenu, ili se uzdiže i u vertikalu i nadilazi vrijeme? Pascal tvrdi: »Čovjek neizmjerne nadilazi čovjeka.«⁷

4 Poslanica Diognetu. <http://www.zupa-nevesinje.com/index.php?mod=vijest&vijest=258>

5 Drugi vatikanski koncil. Dokumenti. KS, Zagreb, 2008, AA 18.

6 Ivan Pavao II, *Christifideles laici* — Vjernici laici, KS, Zagreb, 1988, 38.

7 Pascal Blaise, *Misli*, br. 434 (261), Zora, Zagreb, 1969, 183.

Filozof se pita: »Nadilazi li doista čovjek sebe? Nadilazi li doista i samu svoju smrt svojim životom? I, ako je nadilazi, kakav je taj život koji nadilazi i samu smrt? A što je smrt koja završava životom?«⁸

Taj je čovjek uzvišeno biće⁹, stvoren iz Ljubavi da bi živio i djelovao iz ljubavi i da bi našao svoj konačni susret sa Smislom i s vječnom Ljubavlju u životu bez kraja.

Psalmist kliče: »Ti ga učini malo manjim od Boga, slavom i sjajem njega okruži.«¹⁰ Taj čovjek u zdravstvu — onaj koji daje usluge i onaj koji prima usluge — jest pacijent.

Razumljivo je stoga postavljanje niza pitanja što ih je u predgovoru knjizi o Albertu Schweitzeru, čovjeku strahopoštovanja pred životom, iznio jedan od vas.

Britke misli tu iznesene mogu biti poticaj na razmišljanje, na oprez u raspravi i zakonodavstvu, u donošenju odluka. Te misli u pitanjima, unatoč naletu posvuda nazočnog virusa autodestrukcije, uzdižu se kao ohrabrenje i putokaz u obrani i promicanju kulture života. Evo nekih od njih:

3. *Kultura života u civilizaciji ljubavi*

Područje u kojem su destruktivni intelektualci poslije Schweitzerove smrti vođeni relativističkim etičkim načelima obezvrijedili poštovanje života jest upravo liječnička profesija, to jest medicina.

Kako bi reagirao čovjek koji je vjerovao i prakticirao etiku poštovanja života i ljubavi za životom na dekriminalizaciju eutanazije u nekim zemljama, kako na odricanje prava na život ljudskom embriju u 'civiliziranim' zemljama koje su dekriminalizirale pobačaj i ovlatile trudnicu da odlučuje o životu ili smrti embrija, kako na činjenicu da zakonodavstva tih zemalja uvođenjem spomenutih institucionaliziranih smrti, određuju za egzekutore njegove liječničke kolege?

Kako bi reagirao na milijune zamrznutih embrija koje nitko ne želi, kako na kloniranje čovjeka i reafirmaciju eugenike?

Ta žalosna praksa, a i naznake njezina širenja u budućnosti, zapravo su zlosretne posljedice sumraka civilizacije s deprivacijom morala na koju je Schweitzer upozoravao već na početku prošlog stoljeća.

Kako to da se kultura života postupno zamjenjuje kulturom smrti? Kako to da su medijatori tih zala postali liječnici? Zar je zaista to bila svrha liječničkog poziva koja nije prepoznata puna dva i pol tisućljeća?¹¹ Kao odgovor na posljednje pitanje možemo reći: takva svrha nije mogla biti prepoznata kroz puna dva i pol tisućljeća iz jednostavnog razloga: jer to ona takva nikada nije ni bila — od Hipokrata, preko Dekaloga pa sve do *Evangelium vitae*.

8 Belić M., Čovjek neizmjereno nadilazi čovjeka, u: Pred licem smrti, ur. Pozaić V., FTI, Zagreb, 1990, 91.

9 Ps 8.

10 Ps 8, 6.

11 Zurak Niko, Predgovor, u: Imieliński K., Imieliński Ch., Imieliński A., Albert Schweitzer mislilac humanist liječnik, Samsky, Zagreb, 2010, 10.

U svijetu ranjenoga aksiološkog horizonta, izgubljenosti ideala, pobrkanosti sredstava i ciljeva, potrebni su apostoli, oni koji će radosno i ponosno preuzeti evanđeosko poslanje u svjetlu vjere i struke: grad na gori, sol zemlje, svjetlo svijeta¹².

Vjernik je čovjek ljubavi i istine. Te su dvije stvarnosti neodjeljive, kako u osobnom, tako i u društvenom i životu. Dosljedno, papa Benedikt XVI, podsjećajući na encikliku *Evangelium vitae*, naglašava:

»Crkva snažno zagovara tu povezanost etike života i društvene etike, u svijesti, da ne može imati čvrste temelje ono društvo, koje — dok potvrđuje vrednote kao što su dostojanstvo osobe, pravda i mir — radikalno (se tome) protivi: prihvaćajući i tolerirajući najrazličitije oblike nepoštovanja i povrede ljudskog života, nadasve ako je slab i na rubu.«¹³

Doista, Katekizam govori: »Oni kojih je život opao ili oslabljen zahtijevaju posebno poštovanje. Bolesne i prikraćene osobe treba potpomagati da bi mogle živjeti koliko je moguće normalno.«¹⁴

Svjetlo probija tamu. Tama ne može obuzeti svjetlo. Od avanture Života u Belehemu, kultura života ima zajamčene prijatelje, zajamčenu budućnost.

Enciklika *Evangelium vitae* ističe sjajne povijesne i današnje stranice zdravstva i djelatnika u zdravstvu, i kaže: »Kako ne podsjetiti na sve one svakodnevne geste prihvaćanja, žrtve, nesebične brige koje neizmjeran broj osoba izvršava s ljubavlju u obiteljima, u staračkim domovima i u drugim centrima ili zajednicama u obranu života?«¹⁵ »Zdravstveni djelatnici, ispunjavajući svoje životno zvanje i poslanje, preuzete obveze na osobnoj i društvenoj razini, postaju čuvari i službenici ljudskog života.«¹⁶

To je zov kulture života. Djelatnost Hrvatskoga katoličkoga liječničkog društva kroz prošlih dvadeset godina i njegova nazočnost danas ovdje, u molitvi i svečanosti, svjedočanstvo je uzvišenosti poziva i odgovora na kulturu života u civilizaciji ljubavi.¹⁷

Ovome časnome i plemenitome Društvu čestitam na ostvarenih dvadeset godina povijesti i želim blagoslov za svetu budućnost.

Budite i nadalje hrabri i postojani u ostvarivanju željenoga ideala: Croatia Sacra!¹⁸

Hvala na pozornosti!

12 Mt 5, 13–14.

13 Benedikt XVI, *Caritas in veritate — Ljubav u istini*, KS, Zagreb, 2009, 15; usp. Ivan Pavao II, *Evangelium vitae — Evanđelje života*, KS, Zagreb, 1995, br. 101.

14 Katekizam Katoličke crkve, HBK, Zagreb 1994.

15 *Evangelium vitae — Evanđelje života*, 27.

16 *Isto*, 89.

17 Volarić–Mršić Ana (ur.), *Kultura života*, CBE, Zagreb, 2002.

18 Croatia sacra — arhiv za crkvenu povijest Hrvata — naslov časopisa koji je godine 1931. počeo izdavati P. Miroslav Vanino SJ.